

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
дисципліни
“СІМЕЙНЕ ПРАВО”
(для бакалаврів)

Київ 2006

Підготовлено старшим викладачем кафедри цивільно-правових дисциплін
Л. А. Порєвою

Затверджено на засіданні кафедри цивільно-правових дисциплін
(протокол № 1 від 31.08.06)

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом

Порєва Л. А. Навчальна програма дисципліни “Сімейне право” (для бакалаврів). — К.: МАУП, 2006 — 12 с.

Навчальна програма містить пояснювальну записку, тематичний план, зміст дисципліни “Сімейне право”, питання для самоконтролю та список літератури.

© Міжрегіональна Академія
управління персоналом (МАУП),
2006

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

“Сімейне право” — навчальна дисципліна у системі вищої освіти, об’єктом вивчення якої є особисті та майнові відносини, які виникають на основі шлюбу, споріднення та усиновлення.

Утворюючи єдину цітку систему, сімейне право як самостійна галузь є складовою загальної системи всього права.

Предметом сімейного права є сукупність норм, які регулюють особисті немайнові та ті, що впливають з них, майнові відносини людей, які виникають на ґрунті шлюбу та сім’ї. Сімейне право містить ряд інститутів, які органічно пов’язані між собою загальними принципами, і обумовлюється базисом суспільства.

Вивчення навчальної дисципліни “Сімейне право” базується на основі нормативних актів, наукових і навчальних літературних джерел, які розкривають суть і особливості сімейно-правових взаємовідносин.

Мета дисципліни — дати студентам знання у сфері сімейних правовідносин, що має розглядатися як умова становлення студента, його професійної культури та високої кваліфікації.

Завдання дисципліни: ознайомлення з основними положеннями чинного сімейного законодавства України, формування у студентів уміння користуватися відповідними нормативними актами, розкриття змісту основних категорій та інститутів, вироблення уміння вирішувати конкретні практичні питання, пов’язані із застосуванням норм сімейного права.

У результаті вивчення дисципліни студенти повинні:

- *знати* суть та значення сімейного права, засвоїти зазначені у програмі, рекомендовані викладачем нормативні акти, які регулюють сімейні правовідносини, галузеву юридичну літературу, форми, методи правового регулювання сімейних правовідносин, зміст основних категорій та інститутів сімейного права;
- *вміти* тлумачити та правильно застосовувати норми сімейного права, судову практику у справах, які виникають із сімейних правовідносин, з метою прийняття обґрунтованих рішень у спірних питаннях.

Змістові модулі:

- Змістовий модуль I: Загальні положення сімейного права.
- Змістовий модуль II: Права та обов’язки суб’єктів сімейних правовідносин.

Міжпредметні зв'язки

Сімейне право як навчальна дисципліна тісно пов'язане як з матеріальними галузями права (цивільним, трудовим, господарським), так і з процесуальними галузями права (кримінально-процесуальним, адміністративним процесуальним, цивільним процесуальним правом). Особливий зв'язок сімейне право має з інститутами цивільного права: із спадковим, де основним видом є спадкування за законом, тобто майно переходить від одних осіб до інших, пов'язаних між собою шлюбними відносинами або родинними стосунками; з інститутом опіки та піклування, норми якого визначають права й обов'язки опікунів і піклувальників щодо набуття, здійснення і виконання цивільних прав, обов'язків в інтересах інших громадян (сімейне ж законодавство врегульовує права й обов'язки опікунів та піклувальників, які встановлені вже з метою виховання переданих під опіку (піклування) малолітніх (неповнолітніх) дітей).

Зв'язок сімейного права існує і з цивільним процесуальним правом, оскільки в судовому порядку вирішуються питання надання неповнолітній особі повної цивільної дієздатності (за заявою чотирнадцятирічної особи їй може бути надано право на шлюб за певних умов, за рішенням суду шлюб може бути визнаний дійсним або недійсним).

Певною мірою сімейне право пов'язане з житловим правом, де право на житлову площу виникає не лише з договору житлового найму, а також з сімейно-шлюбних відносин.

Вивчення курсу “Сімейне право” здійснюється згідно з тематичним планом та методичними рекомендаціями до практичних занять. Обсяг необхідного програмного матеріалу визначений у розділі “Зміст дисципліни”.

Перевірка засвоєних знань, набутих навичок і вмій студентів відбувається у формі поточного та підсумкового контролю. Підсумковий контроль здійснюється у формі іспиту.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН
дисципліни
“СІМЕЙНЕ ПРАВО”

№ пор.	Назва змістового модуля і теми
1	Змістовий модуль I. Загальні положення сімейного права Поняття, предмет та система сімейного права. Сімейні правовідносини.
2	Змістовий модуль II. Права й обов’язки суб’єктів сімейних правовідносин Шлюб. Права й обов’язки подружжя
3	Права й обов’язки матері, батька і дитини
4	Усиновлення та патронат. Опіка і піклування про дітей
5	Права й обов’язки інших членів сім’ї та родичів
Разом годин: 81	

ЗМІСТ
дисципліни
“СІМЕЙНЕ ПРАВО”

Змістовий модуль I. Загальні положення сімейного права

Тема 1. Поняття, предмет та система сімейного права.
Сімейні правовідносини

Поняття сімейного права, його предмет. Методи сімейного права. Система сімейного права. Місце сімейного права у правовій системі України.

Етапи розвитку сімейного права. Сімейний кодекс України.

Джерела сімейного законодавства. Співвідношення Сімейного кодексу України і цивільного законодавства.

Характеристика особливостей сімейно-правових взаємовідносин.

Література [1; 2; 16; 20; 25–27; 29]

Змістовий модуль II. Права й обов’язки суб’єктів сімейних правовідносин

Тема 2. Шлюб. Права й обов’язки подружжя

Поняття шлюбу. Порядок укладення шлюбу. Припинення шлюбу. Юридичні наслідки розірвання шлюбу.

Режим окремого проживання подружжя.

Визнання шлюбу недійсним. Правові наслідки визнання шлюбу недійсним.

Особисті права й обов'язки подружжя.

Поняття права власності подружжя. Право подружжя на спільне майно. Роздільна власність подружжя. Укладання подружжям угод щодо спільного і роздільного майна.

Поділ майна подружжя.

Правовий режим майна подружжя за шлюбним договором. Поняття шлюбного договору. Укладення та зміст шлюбного договору.

Аліментні зобов'язання подружжя. Аліментні зобов'язання колишнього з подружжя. Позбавлення одного з подружжя права на утримання. Припинення права одного з подружжя на утримання.

Література [1; 2; 4; 10; 16–27]

Тема 3. Права й обов'язки матері, батька і дитини

Встановлення походження дітей. Загальні правила визначення материнства і батьківства. Визначення походження дитини від матері та батька, які перебувають у шлюбі між собою. Визначення походження дитини, батьки якої не перебувають у шлюбі між собою.

Визначення батьківства за рішенням суду.

Особисті немайнові права й обов'язки батьків і дітей.

Порядок визначення прізвища, імені, по батькові дітей.

Вирішення спорів, пов'язаних з місцем проживання дітей.

Підстави та наслідки позбавлення батьківських прав.

Майнові правовідносини батьків і дітей. Обов'язок батьків щодо утримання неповнолітніх дітей. Способи та розмір сплати аліментів на дітей. Припинення права на аліменти.

Обов'язок батька, матері утримувати повнолітніх дітей. Обов'язок повнолітніх дочки, сина утримувати батьків.

Література [1; 2; 4–9; 11; 15–17; 20; 25; 29]

Тема 4. Усиновлення та патронат. Опіка та піклування про дітей

Поняття усиновлення.

Особи, які можуть бути усиновленими.

Особи, які можуть бути усиновлювачами. Умови усиновлення та порядок його здійснення.

Таємниця усиновлення.

Надійність усиновлення. Позбавлення усиновлювача батьківських прав.

Поняття і значення опіки та піклування в сімейному праві.

Встановлення опіки та піклування.

Права й обов'язки суб'єктів правовідносин з опіки та піклування.

Припинення опіки (піклування).

Патронат над дітьми.

Література [2; 5; 6; 8; 9; 11; 17; 25; 26; 29]

Тема 5. Права й обов'язки інших членів сім'ї та родичів

Особисті немайнові права й обов'язки інших членів сім'ї та родичів.

Майнові права й обов'язки діда, баби, брата, сестри, вітчима, мачухи, пасинка, падчерики.

Аліментні обов'язки фактичних вихователів і вихованців.

Література [2; 7–11; 21; 25–27; 29]

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Поняття і зміст сімейних правовідносин.
2. Поняття шлюбу.
3. Порядок укладення шлюбу.
4. Заручини.
5. Час реєстрації шлюбу.
6. Поняття та випадки припинення шлюбу.
7. Розірвання шлюбу в державних органах реєстрації актів цивільного стану.
8. Розірвання шлюбу в судовому порядку.
9. Юридичні наслідки розірвання шлюбу.
10. Режим окремого проживання подружжя.
11. Підстави визнання шлюбу недійсним.
12. Порядок визнання шлюбу недійсним.
13. Санація шлюбу.
14. Правові наслідки визначення шлюбу недійсним.
15. Права добросовісного з подружжя.
16. Поняття та загальна характеристика особистих правовідносин за участю подружжя.
17. Право на материнство.
18. Право на батьківство.
19. Види особистих немайнових прав і обов'язків подружжя.
20. Законний правовий режим майна подружжя.
21. Поняття права власності подружжя.

22. Право подружжя на спільне майно.
23. Об'єкти права спільної сумісної власності.
24. Укладення подружжям угод щодо спільного і роздільного майна.
25. Поділ майна подружжя.
26. Способи та порядок поділу майна, що є об'єктом права спільної сумісної власності подружжя.
27. Регулювання майнових відносин між фактичною дружиною та чоловіком.
28. Право на укладення шлюбного договору.
29. Зміст і форма шлюбного договору.
30. Правовий режим майна подружжя за шлюбним договором.
31. Розірвання шлюбного договору.
32. Аліментні зобов'язання подружжя. Загальні підстави.
33. Спеціальні підстави для стягнення аліментів на утримання одного з подружжя.
34. Утримання осіб, які перебувають у фактичних шлюбних відносинах.
35. Право на утримання після розірвання шлюбу.
36. Позбавлення одного з подружжя права на утримання.
37. Припинення права одного з подружжя на утримання.
38. Договір подружжя про надання утримання.
39. Визначення розміру аліментів одному з подружжя за рішенням суду.
40. Види доходів, які враховуються при визначенні розміру аліментів.
41. Способи надання утримання одному з подружжя.
42. Право на утримання жінки та чоловіка, які не перебувають у шлюбі між собою.
43. Загальні правила визначення материнства і батьківства.
44. Визнання батьківства за рішенням суду.
45. Визнання материнства за рішенням суду.
46. Порядок визначення прізвища, імені, по батькові та реєстрація громадянства дітей.
47. Вирішення спорів, пов'язаних з місцем проживання дітей.
48. Підстави позбавлення батьківських прав.
49. Порядок поновлення батьківських прав.
50. Загальна характеристика майнових правовідносин батьків і дітей.
51. Суть майнових правовідносин у сім'ї.
52. Права батьків і дітей на майно.
53. Обов'язок батьків щодо утримання неповнолітніх дітей.

54. Способи та розмір сплати аліментів на дітей.
55. Участь батьків у додаткових витратах на дитину.
56. Припинення права на аліменти.
57. Визначення заборгованості за аліментами та її стягнення.
58. Договір між батьками про сплату аліментів на дитину.
59. Відповідальність за прострочення сплати аліментів.
60. Обов'язок батька, матері утримувати повнолітніх дітей.
61. Обов'язок повнолітніх дочки, сина утримувати батьків.
62. Поняття усиновлення.
63. Особи, які можуть бути усиновленими.
64. Особи, які можуть бути усиновлювачами.
65. Умови усиновлення та порядок його здійснення.
66. Таємниця усиновлення.
67. Недійсність усиновлення.
68. Скасування усиновлення.
69. Позбавлення усиновлювача батьківських прав.
70. Усиновлення братів та сестер.
71. Згода дитини на усиновлення.
72. Поняття і значення опіки та піклування в сімейному праві.
73. Встановлення опіки та піклування.
74. Права й обов'язки суб'єктів правовідносин з опіки та піклування.
75. Припинення опіки (піклування).
76. Патронат над дітьми.
77. Рішення суду про усиновлення.
78. Правові наслідки усиновлення.
79. Правові наслідки скасування усиновлення.
80. Договір про патронат.
81. Особисті немайнові права й обов'язки інших членів сім'ї та родичів.
82. Майнові права й обов'язки діда, баби, брата, сестри, вітчима, мачухи, пасинка, падчерки.
83. Аліментні обов'язки фактичних вихователів і вихованців.
84. Особисті немайнові права інших членів сім'ї та родичів.
85. Права баби і діда щодо захисту внуків.
86. Вирішення судом спорів щодо участі баби, діда, прабаби, прадіда, братів, сестер, мачухи, вітчима у вихованні дитини.
87. Контроль органу опіки та піклування за дотриманням прав дитини, над якою встановлено опіку або піклування.
88. Завдання Сімейного кодексу України.

89. Загальні засади регулювання сімейних відносин.
90. Участь органу опіки та піклування у захисті сімейних прав та інтересів.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Основна

1. Конституція України від 28.06.96 // Відомості Верховної Ради України. — 1996. — № 30. — Ст. 141.
2. Сімейний кодекс України // www.rada.gov.ua
3. Цивільний кодекс України // Відомості Верховної Ради України. — 2003. — № 40–44. — Ст. 356.
4. Закон України “Про виконавче провадження” від 21.04.99 // Відомості Верховної Ради України. — 1999. — № 24. — Ст. 207.
5. Закон України “Про державну допомогу сім’ям з дітьми” від 21.11.92 // www.rada.gov.ua
6. Закон України “Про внесення змін до Закону України “Про державну допомогу сім’ям і дітям” від 22.03.01 // www.rada.gov.ua
7. Закон України “Про внесення змін до Сімейного кодексу України щодо розміру аліментів на дітей” від 22.09.05 // www.rada.gov.ua
8. Закон України “Про охорону дитинства” від 26.04.01 // Відомості Верховної Ради України. — 2001. — № 30. — Ст. 142.
9. Законодавство України про шлюб, сім’ю та молодь // Бюлетень законодавства і юридичної практики України. — 1997. — № 5. — 286 с.
10. Кодекс про шлюб та сім’ю Української РСР, прийнятий 20.06.69 // Відомості Верховної Ради УРСР. — 1969. — Додаток до № 26. — Ст. 204.
11. Конвенція про права дитини від 20.11.89 (ратифікована Постановою Верховної Ради України № 782–12 від 27.02.91) // www.rada.gov.ua
12. Положення про прийомну сім’ю, затверджене Постановою Кабінету Міністрів України від 26.04.02 № 565 // www.rada.gov.ua
13. Постанова Кабінету Міністрів України від 26.04.02 № 564 “Про затвердження Положення про дитячий будинок сімейного типу” // www.rada.gov.ua
14. Постанова Пленуму Верховного Суду України “Про застосування судами деяких норм Кодексу про шлюб та сім’ю України” № 16

від 12.06.98 // Зб. постанов Пленуму Верховного Суду України в цивільних справах. — Харків: Одіссей, 2003. — 324 с.

Додаткова

15. *Антокольская М. В.* Алименты на содержание детей // Российская юстиция. — 1995. — № 3. — С. 35 — 38
16. *Антокольская М. В.* Семейное право: Учебник. — М., 2002.
17. *Афанасьева Л. В.* Аліментні правовідносини в Україні: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук. — Харків, 2003. — 20 с.
18. *Жилинкова И. В.* Право собственности супругов. — Харьков, 1997.
19. *Жилинкова И. В.* Правовой режим имущества членов семьи. — Харьков, 2000.
20. *Красько И. Е.* Правовая природа брачного контракта // Проблемы законности. — Харків, 1998. — Вип. 33. — С. 80
21. *Кудрявцев О. Н.* Правоотношения между родителями и детьми: Учеб. пособие. — Харьков, 1975. — 55 с.
22. *Малина М. Н.* Личные неимущественные права граждан: понятие, осуществление, защита. — М., 2001. — С. 138
23. *Маслов В. Ф.* Имущественные отношения в семье. — Харьков: Вища шк., № 1974. — 183 с.
24. *Сборник документов: Международное частное право.* — М., 1997.
25. *Право власності в Україні / За ред. О. В. Дзери, М. С. Кузнецової.* — К., 2000.
26. *Ромовська З. В.* Проблеми правового регулювання аліментних зобов'язань // Вісн. Верховного Суду України. — 2000. — № 5 (21). — С. 44–46
27. *Ромовська З. В.* Сімейний кодекс України: Наук.-практ. коментар. — К.: Видав. дім “ІнЮре”, 2003. — 532 с.
28. *Сімейне право України: Підручник / За ред. В. С. Гопанчука.* — К.: Істина, 2002. — 304 с.
29. *Сімейне право України: Підручник / За ред. Ю. С. Червоного.* — К.: Істина, 2004. — 400 с.
30. *Сімейне право України: Навч. посіб. для студ. юрид. вузів та ф-тів / За ред. О. В. Дзери.* — К.: Вентурі, 1997. — 271 с.
31. *Явор О. А.* Функції шлюбного контракту в сімейному праві України: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук. — Харків, 1996.
32. *Ярема А. Г., Давиденко Г. У.* Застосування судами нового сімейного законодавства // Вісник Верховного Суду України. — 2003. — № 1.

ЗМІСТ

Пояснювальна записка.....	3
Тематичний план дисципліни «Сімейне право».....	5
Зміст дисципліни «Сімейне право».....	5
Питання для самоконтролю.....	7
Список літератури	10

Відповідальний за випуск	<i>А. Д. Вегеренко</i>
Редактор	<i>О. І. Маєвська</i>
Комп'ютерне верстання	<i>О. М. Рибачук</i>

Зам. № ВКЦ-2846

Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП)
03039 Київ-39, вул. Фрометівська, 2, МАУП